

Gospodarske stvari.

Kako da smetana in mleko v posodbah modre maroge dobiva in včasih skoz in skoz modro postane.

M. Prav pogosto se čujejo tožbe po večih in manjših gospodarstvih, da smetana pa tudi mleko, ko dalj ali manj časa stoji, modre maroge dobiva, ki so s prva male, z časom pa vedno večje postajajo. V tem primerljeju, ko modra barva, modre maroge še le pozneje na dan stopajo, se ne more reči, da bi vzrok te prikazni izviral od posebnih rastlin v klaji živinski, od katerih je znano, da dajejo mleku modro barvo. So namreč take rastline, ktere kravam, ko jih povžijejo, mleko modro napravijo, n. p. molava ali truskovec (*Polygonum aviculare*), ajda (*Polygonum fagopyrum*), blasna spominčica (*Myosotis palustris*), govšec (*Mercurialis*), volovski jezik (*Anchusa*). Govšec napravlja goveji živini mrzlico, krvomok in včasih drisko z grdo smrdečim lajrom. Imenovane rastline imajo v sebi neko modro barvilo, ki tudi v mleko prestopi. Isto to se zgodi pri nekterih drugih rastlinah samo da mleko žolto pobarvajo. Sploh je barva in okus mleka močno odvisna od klaje, ki se živini poklada. Ako tedaj mleko tako barvo spremeni vsled povžite klaje, se to pokaže brž pri molži ali dojbi. To pa pri gori omenjenem primerljeju ni. V tem slučaju mora tedaj vzrok kde drugod tičati.

Modre maroge na mleku se pojavljajo v mlečni kamri še le, ko je mleko že nekaj časa stalo. Z prva le na smetani, pozneje pa tudi na sirovini in daje slednjič vsemu mleku nekakošno modro barvo. Puter, ki se iz tako modre ali plavkaste smetane zmede, je manjše dobrote in kmalo žoltav postane. Ali ne samo manjša dobrotina in vrednost putra mora nas spodbujati temu zlu v okom priti, ampak tudi še to, da je modro barvilo strupeno in marsiktere boleznj vzročuje. Modro marogasto mleko bi se tedaj nikdar ne smelo povživati ali vsaj bi se moralo le tako mleko za na mizo jemati, pri katerem modre maroge še niso v sirovino prestopile. Seveda se mora modro marogosta smetana skrbno z njega posneti in zavreči. Tudi živini ni varno kaj tako spridenega položiti. Ta prikazen se v takih gospodarstvenih redkokdaj pojavlja, v kterih se smetana sladko mede, in v kterih se po primerno nizki toplini in dobrih mlečnih kamrah skisanje mleka kolikor mogoče dolgo zabranuje. Najrajši in včasih v prav strašni mieri se tako omodrovanje mleka pojavlja v takih gospodarstvih, v kterih se še le kislo mleko puspema in mede. In temu modremu kislemu mleku se imajo gotovo še mnoge druge prikazni pripisovati, kakor močna driska pri teletih in prasutih, ki so se z gostim modrim kislim mlekom pitala. Kakor so najnovejše preiskave pokazale, napravlja to mlečno bolezen neka nitkasta glivica (*Penicillium glaucum*), ki se na smetani zarezja in raste. Kemi-

karji so tudi še našli, da se beljakovina po takih glivicah in klicah v anilinino (strup) barvilo spremeniti more. V omenjenem slučaju se začne z okisnjenjem mleka tudi njegovo razkrojevanje in da je izvir modrega barvila v sirovini sami iskati. Z tem se vjemajo tudi opazovanja Haubnerjeva in drugih učenjakov, ki vsi trdijo, da daje omodrenju mleka neka okužnina povod, ki se najprej po posebnem razkrojevanju v mleku samem izcimi, se v mlečni posodbi, mlečnih kamrah in kletih in drugih sbrambah vgujezdji in zdravemu mleku ko bežljiva okužnina pristopi in tudi to okuži in boleno naredi. Soparne, malo prozračne mlečne prostorije in nesnažne mlečne posodbe razvoj teh modrih marog pospešujejo. Da se to zlo odstrani, je treba sledeče storiti. Pred vsem drugim je treba mlečne prostore okužnine očistiti, kar se najprej po žvepljenju, po ostruganju in pobelenju sten in po prav skrbnem in vestnem osnaženju mlečnih posodeb doseči more. Kakor je pač to zlo več ali manj razširjeno in vgnjezdjeno, zadostuje nekoliko dni zaporedoma 1—2 perišča žvepljenih nitok v kamri sožgati. Seveda se morajo pri tem okna in duri zapreti. Ko bi pa morda modra barva mleka svoj vzrok imela v kaki boleznj molznih krav, seveda bi bilo treba te od drugih ločiti. Ako vse rečeno na kratko posnamemo, bodemo morali reči, da je modra barva mleka in smetane, ki se v nekterih krajih tako pogosto nahaja, le prav redkokdaj nasledek nezdrave klaje, marveč je ti prikazni povod neka vitkasta glivica in da se temu zlo najprej v okom pride, ako se mlečna kamra razkuži in vsa posodba in police, na kterih mlečne sklede stojé, prav skrbno osnažijo in ves prostor večkrat in skrbno prezačuje. Treba je še pomisliti, da se mleko in smetana, ki sta omodrovela, le v slab puter zmesi dasta, ki nima lepe barve in dobrega okusa in ki tudi kmalo ožoltni, in da je tako mleko, sir iz njega in siratka človeškemu in živalskemu zdravju škodljiva.

Tudi na vrtnu je dobro in hasnovito sadeže na gredah spreminjati.

M. Kakor na polju ravno tako je tudi sejanju sočivja sprememba sadežev na posameznih gredah potrebna. Vsaka rastlina namreč potegne iz zemlje najbolj tiste redivne snovi, kterih ravno ona najbolj potrebuje druge neporabljene za seboj v zemlji zapustivša. V eni in isti zemlji bi kteri drugi sadež še prav lepo storil in se razvil, med tem ko ista rastlina zaporedoma na istem prostoru sejana z časom hira in nič prida iz nje ne postane, ker ji najbolj tistih snovi v zemlji pomanjkuje, ki najbolj v ujeni živež in razvitek služijo. Akoravno se ta resnica vsak dan lahko čuje in tudi brez vsega ugovora veruje, vidimo pa še vendar, da se po vrtnih leto na leto na isti gredi isti sadež seje in sadi. Res je sicer, da nekteri sadeži mnogokrat več let na istem prostoru prav lepo rastejo. Pravijo celo, da selar na istem prostoru sajen še le

prav debele gomolje nareja. Manj ugodna pa je ta stvar pri krompirju. Pri krompirju sajenje zaporedoma na isti gredi ne kaže. Pri stročnatem sadežu je pa zaporedno sajenje prav narobe rvanje. Po obilnem gnojenju se da sicer mnogo kaj prisiliti, bolj gotovo, pa in boljši kup se to doseže z primerno spreminjavo sadežev. Vrt je v gospodarstvu prava blagajnica in zakladnica. Vsaj biti bi mogel in moral. Da dostikrat to ni, ima svoj povod v slabem vspehu v pridelovanju sočivja. Ta pa ima svoj povod v napačnem stališču mnogih povrtnih sadežev. Obilni gnoj temu ni v stanu popolnoma odpomoči. Nekatere rastline še nečejo ne nove pognojitve in iz tega sledijo slabi pridelki povrtnih sadežev. Toraj le pametno kolobarenje tudi na vrtu pomaga do obilnih pridelkov.

M. Jajca kako jih hranjevati. Zdaj je čas, v katerem gospodinje najbolj jajca nabirajo za daljšno hranjevanje. Naj prvotnejša pot in najboljši kup jajca hranjevati pa je tale: Vzame se navadni lesni pepel, se preseje skozi sito in potem se pa natrosi blizu 10 centimetrov na debelo v zaboj, v katerem se imajo jajca hraniti. Jajca se postavijo z tenkim koncec na vzdol v natrošen pepel, vendar tako, da se jajce jajca ne dotika. Na to se vrsta jajc zopet potrosi z presejanim pepelom tako debelo, da se zopet na spodnjo vrsto jajc lahko druga v pepel položi ravno tako, kakor poprej. Tako si potem sledi plast pepela z vrsto jajc, dokler je zaboj poln. To je pre najboljšo sredstvo jajca hranjevati. Jajca ne dobijo nobenega posebnega okusa in tudi na teži nič ne izgubijo.

Sejmovi na Štajerskem. 23. sept. sv. Juri pri Celju; 24. sept. Dobova, sv. Trojica v Slov. goricah, sv. Martin pri Slov. Gradcu, Remšnik, Slov. Bistrica; 27. sept. Svetince; 28. sept. Cmurek.

Sejmovi na Koroškem. 19. sept. Renveg; 21. sept. Zgornje Bele, Spod. Drauburg; 23. sept. Mauten; 29. sept. sv. Vid, Rožek, Požarnica, št. Paul, Grajfenburg, Eberštajn; 30. sept. Ukve.

Dopisi.

Iz Maribora. (Zmagali smo Slovenci) pri volitvah 12. sept. sijajno z obema kandidatoma, da se slovenski volilci, odkar volit hodimo, še nikdar niso tako veseli iz Maribora vračali domov. Prav imajo, vsaj še v Mariboru slovenski kmet ni nikoli tako odločno zmagal, kakor ravno 12. sept. Podrl je znanega Seidla, zoper katerega se je 12 let zastoj boril, in, čemur se vse čudi, zvrigel je tudi drugega liberalnega kandidata, okrajnega glavarja Seederja, in tako pokazal, da se od nikogar več ne da v kozji rog vgnati in drugače voliti, kakor mu vleva njegova vest in jegovo pošteno slovensko kmetsko srce tirja. Dosti premišljevalnih besedi! Reč se je vršila tako! Vrli volilci, katerim je kazalo, so dobro poslušali besede „Slov. Gospodarja“ in opomine na pozivih gg. slovenskih

kandidatov ter so že na predvečer prišli v gostilnico „zur Stadt Wien“. Bilo jih je blizu 60, največ iz št. lenartskega in slov. bistriškega okraja, med slednjimi tudi državni poslanec g. dr. Jožef Vošnjak in za vse dobro vneti domoljub č. g. Janez Modic, Tinjski župnik. Med volilci št. lenartskega okraja imeli smo pri sebi tudi mnogoletnega domoljuba g. Dominika Čolnika iz Drvanje. Navzoč bil je tudi mnogospoštovani in dobro po vsem okraju kot poštenjak in previden mož znani št. lenartski krčmar g. Diemath. Veselilo nas je med zbranimi videti odločno narodnega kaplana Jareniškega č. g. Simoniča, možatega g. Thalerja iz št. Ilja in korenjaka Lorberja itd. Poznej še jih je več prišlo n. pr. Roprčka vrla moža g. Fr. Petrič in g. Tomaž Krajnc, Negovski krepki Omullec itd. Zbranim je najprvleje g. dr. Radaj razložil svojo politično mnenje tako jasno, umevno in prepričevalno, da so mu vsi radostni pritrdili z živahnim živio-klicanjem. G. Fluher je potem še par besed spregovoril, ki so bile celo priproste a tem tehtniše. Rekel je: „jaz se zlagam popolno z g. dr. Radajem in bom vselej z žnjim se potegoval za koristi kmetskega slovenskega ljudstva. Govornik nisem, a tega tudi treba ni, ker glavna reč je: dobro glasovati. Tu se pa smete na mene zanesti; jaz sem sam kmet in župan 25 let, ki tedaj dobro poznam težave, ki težijo kmetski stan; vsaj jih moram sam tudi prav nemilo občutiti. Bil sem, kakor v Bogu zaupam, vselej zvest naroden Slovenec, dober državljani avstrijskega cesarja in veren sin sv. katoliške Cerkve in kot tak se hočem obnašati tudi v deželnem zboru! Jaz nisem iskal poslanstva, ali kmetski volilci ste me za kandidata postavili, zato bodite pa tudi stanovitni in izvolite me juter za svojega poslanca“. Priproste besede so poslušalcem dobro ugajale, bile so z živio-klicanjem sprejete in g. dr. Vošnjak jim je še do večje veljave pomagal z svojim živahnim in krepkim nagovorom. Rekel je: „jaz sem mnogo let že poslanec in tedaj rečem: govornikov imamo dosti, še le preveč jih je, poštenjakov nam pomanjkuje; zato storite celo modro in dobro, da si izberete poštenjaka g. Fluherja!“ Potem je urednik „Slov. Gosp.“ presekaval neumnosti, ki so jih v nemškem in slovenskem pozivu volilcem doposlali znani nemčurji: Wretzl, Formaher in Soršak. O tem pozivu bo „Slov. Gosp.“ še več poročal. Neumnosti poziva so prezanimive! Konečno je še g. Dominik Čolnik volilce nagovoril in potem je odšlo vse spat. Drugi den so se nemčurji zbirali okoli Seidla pred gostilnico g. Lorberja, Slovenci pa pri gostilnici „zur Stadt Triest“. Zapisati pa moramo tukaj, da so slovenski volilci takrat prvič imeli pogum, da so sami šli agitirat na sredo med nemčurje in jim marsikaterega moža zopet iztrgali, katerega so ti že imeli ulovljenega. Malo pred 10. uro se pripeljeta c. k. komisarja g. Korber in g. Krulec, okrajni glavar Seeder ni prišel, Seidl pa ni smel na volišče, ker ni bil volilni mož. To je dalo Slovencem